

learners and their results passing Aptis test indicates that the course can be viewed positively.

REFERENCES

1. Інтернаціоналізація українських університетів у розрізі англійської мови: Проект «Англійська мова для університетів» / Род Болайто та Річард Вест. – К.: «Видавництво «Сталь», 2017. — 134 с.
2. Програма з англійської мови для професійного спілкування / Г. Є. Бакаєва [та ін.]. - К. : Ленвіт, 2005. - 119 с.
3. Brown, H. D. Principles of Language Learning and Teaching. - Prentice Hall, 1987. - 285 p.
4. Donna S. Teach Business English. Cambridge Handbooks for language teachers. Cambridge University Press. - 2000. - 370 p.

УДК 811.111:82.0-84

Содомора П.А., Єрченко О.В.

Львівський національний медичний університет імені Данила Галицького,
Львів, Україна

ФІЛОСОФСЬКІ ПАРАДОКСИ VS ПАРАДОКСИ МОВИ

The phenomena of knowledge acquisition and the process of learning have been discussed and studied for centuries, since ancient times. Most important points of view on the issue were expressed by Greek philosophers who considered the learning processes as a certain motion from imperfect to more perfect. The article makes an attempt the studying the process of learning on the basis of learning the second language. In general there are two approaches to linguistic theorizing (externalism and essentialism) which originate in ancient times. The article argues that the phenomenon of language possesses a paradoxical nature that seems not to be unambiguously explained by behavioristic theories.

Key words: knowledge acquisition, process of learning, learning the second language, externalism, essentialism, paradoxical nature, behavioristic theories.

Явище засвоєння мови та процес навчання обговорюється і вивчається століттями ще з античних часів. Найважливіші погляди на це питання були представлені грецькими філософами, які вважали процес вивчення певним рухом від недосконалого до досконалішого. У статті робиться спроба дослідити процес вивчення, на основі вивчення другої мови. Загалом існують два підходи до лінгвістичного теоретизування (екстерналізм та есенціалізм), що беруть свій початок в час античності. У статті стверджується факт того, що явище мови має парадоксальну природу, яка, як видається, однозначно пояснюється біхейвіористичними теоріями.

Ключові слова: засвоєння мови, процес вивчення, вивчення другої мови, екстерналізм, есенціалізм, парадоксальність природи, біхейвіористичні теорії.

Проблема засвоєння знань обговорюється, починаючи з античних часів (близько 2500 років), однак досі відсутні чіткі та однозначні визначення цього процесу. Саме поняття засвоєння, на протигагу процесу вивчення, загалом визнається як відносно несвідомий процес здобуття мовних навичок, у той час як вивчення трактується радше як свідомий процес опанування другої мови [9, с. 132]. Виходячи з цього факту, з'явилась низка досліджень, метою яких було виявити і

відмінності, і можливі зв'язки між цими двома процесами.

Контрастивний/порівняльний аналіз цих двох процесів може дозволити нам зробити важливі висновки у питанні вивчення другої мови. Найважливіші погляди на вищезгадані проблеми було висунуто ще давньогрецькими філософами. Згідно з Аристотелем, процес вивчення, будучи певним процесом руху від недосконалого до більш досконалого, має власну парадоксальну природу, схожу на парадокс Ахіллеса. Вважається, що ті, хто опановує мову, виробляє власний порядок для здійснення цього процесу на відміну від тих, хто займається формальним вивченням мови.

Ця стаття робить спробу дослідити процес вивчення взагалі на основі вивчення другої мови.

Підходи до мови як особливого явища. Концепт руху (у просторі й часі) був визначальним для античних мислителів (Аристотель, Аквінський) як головний доказ існування Праматері, і, звідси, Бога. Між просторово-часовим виміром та буттям існує своєрідний парадокс, що визнається таким, якого важко пояснити. Античний мислитель Зеро виробив власний погляд на природу Всесвіту. Цей погляд поставив під питання ті базові засади, які були основою для Аристотеля, Аквінського та інших мислителів задовго перед їх створенням.

Для того, щоб досягнути міру розбіжностей у поглядах прибічників різних підходів, необхідно поглянути на філософію лінгвістики, включно з останніми найбільш значущими теоріями [1]. В основному існує два підходи до лінгвістичного теоретизування, хоча, на перший погляд, це може здатися надто спрощеним баченням предмету розгляду. Ці підходи були започатковані ще в добу античності і мали в основі критерії, схожі на розроблені Гераклітом та Парменідом. Їх, зазвичай, відносять до течій екстерналістів, які твердять, що первинні мовні явища залежні фактично від висловлювань тих, хто їх творить, та есенціалістів, згідно з якими мовні явища базуються на інтуїції та абстрактних універсальних засадах. Різниця між ними нагадує підхід Аристотеля на протиположному підході Платона до питання епістемології, і не лише її. Тут слід зазначити, що назви вищенаведених підходів є, радше, описові і не віддзеркалюють усієї природи описуваних питань. З цієї причини екстерналістів деколи відносять до «емпіриків» (хоча і ця назва небездоганна), а есенціалістів, з іншого боку, до «формалістів» через їх тяжіння до абстракцій і, відповідно, до математики та логіки. Окрім того, прибічники другого підходу розглядають можливість нескінченного набору виразів, неочевидних з досвіду практичного використання мови. Це особливо видно у парадоксах Зеро, що пов'язані з питаннями нескінченної кількості частин.

Інтелектуальним попередником екстерналістів загалом вважають Леонарда Блумфелда, а Ноама Хомського – попередником есенціалістів. Для величезної більшості тих, хто практикує даний підхід, дослідники, що належать до традиції генеративної граматики, асоціюються з Н.Хомським, тобто ті, що теоретично допускають наявність універсальї мовної структури людини, невивчених, проте за умовчанням відомих. Останні дозволяють та допомагають дітям вивчати мови людей. [14] Вивчення мови, про яке говорить Н.Хомський, фактично підтримує «теорію згадування» Платона, Продовженням теми є обговорення в академічних колах питань формального та неформального вивчення другої мови. [9, с. 15 – 18].

Починаючи з Аристотеля, чільну роль у процесі здобуття знань було відведено досвіду, який здобувається, в основному, свідомо/за допомогою відчуття. За допомогою вивчення властивостей природніх мов, їх будови, організації та

вживання, ми можемо сподіватись на розуміння специфічних рис інтелекту людини. При цьому, існує велика вірогідність вивчення природи людини, якщо входити з того, що когнітивна спроможність людини є визначальною рисою нашого виду. Більше того, можна припустити, що вивчення цього конкретного досягнення людиною, здатність говорити та розуміти людську мову, може служити пропонованою моделлю для наукових досліджень та інших сфер знань людської мови та діяльності, які не надаються до прямого дослідження [4, с. 4 – 5].

Хома Аквінський у процесі розробки своєї «Християнської філософії» [7] робив посилання на концепції Аристотеля про те, як здобуваються знання. Навіть сьогодні досвід знаходить своє місце у працях філософів [13]. Однак, даний підхід не виник з нічого. Мислителі ще раніше зробили значний внесок у розвиток реалізму та інших течій у філософії. Подібно до Платона, праці Аристотеля мали на меті погодити теорії Геракліта та Парменіда, що протистояли одна одній. Зено з Елеї, який був учнем останнього, розвинув серію парадоксів, які спантеличили не лише Аристотеля, але й усі прийдешні покоління філософів. Більше того, вони стали стимулами для багатьох мислителів, щоб ті розвинули свої власні парадокси.

Парадокси Зено, незважаючи на їх, на перший погляд, безглуздість, спричинилися до відкриття низки методів у математиці, включаючи метод «числення» [8, с. 13-23), а також мають на меті встановити визначення поняття «нескінченності», що, певною мірою, нагадує підхід до мови, запропонований Вітгенштайном, а згодом Н.Хомським.

Постулат про неможливість досягти нескінченності був центральною точкою теології Аквінського, що говорить про Бога як про нескінченне єство, яке неможливо збагнути, тобто вивчити. Метою парадоксів є ставити питання про найочевидніші явища дійсності, які досі не мають жодних недвозначних пояснень, і пов'язані з нетрадиційними підходами до найважливіших питань, приміром часу, простору та мови [8, с. 4-5].

Дебати між прибічниками раціоналізму та емпіризму визначалися на основі парадоксів [16, с. 12]. Гегель вважав парадокси доказами своїх ідей про притаманні дійсності протиріччя. Згідно з Платоном, мова є засобом пізнання Всесвіту та дійсності. Аристотель твердить, що хоча парадокси й не погоджуються з загальноприйнятими переконаннями, від них важко відмовитись [11], що дає нам змогу твердити про парадоксальність природи мови, яка не підпорядковується жодним правилам, незважаючи на те, що лінгвістика намагається довести протилежне. Фактично, людина володіє набором вроджених первинних граматичних структур, які можна застосувати до кожної мови. Платон у своїх діалогах ніколи не висував чітких тверджень, ніколи не давав нам відповіді щодо протиставлення природи мови як традиційної та природної.

Філософи завжди ставлять питання, на які не відповідають, і лише інші науки можуть це зробити. Наприклад, подібно до останніх відкриттів у галузі фізики, а саме у царині гравітаційних хвиль та інших питань, парадоксальність природи мови виявляється у новому світлі. Видається, що теорія відносності ставить під сумнів не лише ньютонівські принципи гравітації, але й може застосовуватись у лінгвістиці, ставлячи під питання мовні правила.

Для того, щоб могли обговорювати обширні питання про дійсність, існує потреба застосування структури певної форми. Водночас, щоб визначити відповідний вид структури, видається доречним звернутись до Античності. Отже, згідно з Гераклітом, увесь Космос є добре упорядкованою системою, яка нагадує

мову [5]. Ось чому мову можна використовувати як модель зв'язку з будь якою іншою моделлю, навіть якщо вона набагато ширша, приміром, Всесвіт загалом. З цієї причини парадоксальність природи Всесвіту пояснюється у цьому дослідженні прикладом природи мови. Однак, через абстрактність природи мови, доволі важко визначити, що потрібно розуміти під терміном «парадокс». Для того, щоб з'ясувати значення даного терміна, корисним було б звернутись до античних джерел також. Подібно до процесу навчання, зокрема в середній школі, коли дітей навчають рахувати, наприклад, яблука, і лише засвоївши це, переходять до обчислення цифрами (позаяк жодна цифра не прив'язана до певного об'єкта), людство загалом навчається у той самий спосіб.

Відштовхуючись від матеріалістичних поглядів на Всесвіт, мислителі розвинули більш досконалий та витончений підхід до його розуміння. У підсумку, теорія форм Платона тісно пов'язана з природою мови, про що йдеться у «Кратилі». Найважливіше питання, поставлене Платоном у цьому діалозі є полеміка між конвенціоналізмом та натуралізмом. Ці дві протилежні течії представлені впродовж усіх чотирьох періодів пізнання у процесі розвитку європейської думки, що знайшло відображення у різноманітних галузях знань. З цієї причини св. Августин, як справжній представник течії Платона, розвинув теорію знака на основі низки ідей, висунутих у «Кратилі» [12]. Нарешті, але не у підсумку, теорія опанування мови знайшла своє продовження у т.зв. «Дискусії 20 століття» між нативізмом та емпіризмом, представлені теоріями про мову Хомського та Скіннера відповідно. Ось чому істини, пропаговані Сократом разом з питаннями, висунутими його великим учнем, досі залишаються актуальними для нашої постмодерної цивілізації.

Основою для міркувань двох головних учасників у діалозі, а саме Кратила та Гермодена, є мова. Сократ, яко посередник дискусії, робить спробу примирити два протилежних погляди. Філософія мови, започаткована у цьому діалозі, досі не отримала відповідей на питання, висунуті Платоном. Фактично, було розроблено різноманітні шляхи розв'язання проблеми різними підходами впродовж усіх чотирьох періодів пізнання, а саме античного, схоластичного, модерного та постмодерного. Питання, підняті Платоном у «Кратилі» знайшли своє продовження у різноманітних нативістичних теоріях мови, особливо в останніх працях Ноама Хомського [3]. У своїх діалогах, Платон, говорячи від імені свого вчителя Сократа, етимологічно доводить, що споглядання зірок/мрійливість ? є винятковою здатністю людей [15]. Це, фактично, те, що можна бачити з етимології латинського дієслова “considerare”, яке має відповідник у мові англійській. Отже, люди дивляться на те, що вважається «красою» чи «космосом», яке існує в гармонії і протилежне до Хаосу, і з якого Деміург створив світ.

На протигагу Платонові, Аристотель, яко реаліст, був переконаний, що людство може вчитись лише на досвіді. Хома Аквінський, послідовник Стагіріта, у праці “De Veritate” (II, 3), говорить, що « *nihil in intellectu nisi prius in sensu*» [1], тобто «нічого в інтелекті перш ніж у відчутті». Фраза, врешті, стала сутністю засади емпіризму, прийнятої згодом Джоном Локом та іншими [6, с. 521]. У такий спосіб Хома Аквінський будує основу для теорій емпіризму. Однак, питання емпіризму на протигагу нативізму зазнало новішого розвитку у теоріях Декарта, а також Джона Лока, його сучасника-опонента. Нативістичні теорії Ноама Хомського у наш час представляють цю точку зору.

Платон робить спроби примирити два протилежних погляди не лише тому

що він прагне виробити свою власну теорію, але й тому, що поважає попередніх мислителів. Він переконаний, що ми вже знаємо усе. Необхідний тільки відповідний роздум, щоб знайти правильну відповідь. Його теорія роздуму спонукає його примирити протилежні погляди, а саме традиційний та нативістичний підходи до теорії мови. Сучасна наукова думка представлена широкою низкою досліджень, в основі яких лежать традиційні теорії про значення. Наприклад, Девід Льюїс запропонував першу теорію про зв'язок між суспільними нормами та лінгвістичним значенням [10, с. 165-7]. Автор починає з т.зв. «сигнальних» питань: порівняно з нормальною мовною взаємодією, у випадку «сигнальних» питань в учасників мовного акту немає потреби домовлятися про особливі дії в певних ситуаціях.

Очевидним є той факт, що діалоги Платона досі недостатньо досліджені в плані вирішення питань, у них поставлених. Фактично, у діалогах ставиться більше питань, аніж дається відповідей на них. Однак, подібний стиль характерний для всіх праць Платона загалом. Все ж, Платона вважається одним із найбільш проникливих філософів в історії науки про пізнання людського розуму. Його вплив досі актуальний у різних галузях філософії, особливо епістемології. Коли порівнюють Платона з кимсь із інших філософів, яких часто ставлять на один рівень з ним – приміром, Аристотель, Хома Аквінський і Кант - його визнають таким, що набагато більше схильний до досліджень, неповні системним, з невиразними поглядами та більш грайливим.

Мовний парадокс, який стверджує, що всі мови є легкі до вивчення, заслуговує на те, щоб його вважати правдивим, завдяки тому факту, що кожна дитина здатна легко вивчити мови. Проте, для особи, яка дорослішає, це твердження видається невірним разом із тим фактом, що інші мови доволі важко вивчаються. Немає сумніву, що не існує технології у світі, здатної наблизитись до спроможності вивчати мову дворічною дитиною: нікому не відомо, як це відбувається. Фактично, англійське слово «infant» має латинське походження, що означає «той, хто не розмовляє», але в межах декількох коротких місяців дитина починає розпізнавати надзвичайно складну структуру мови, розуміти зв'язок між звуками та значеннями. Безсумнівна парадоксальність простоти та прихована складність мови зробили вагомий внесок у розвиток нативістичної теорії мови.

Представлений огляд поглядів на мову як парадоксальне явище все ще вимагає подальших пояснень, особливо при вивченні другої мови. Якщо порівнювати вивчення мови дитиною з процесом вивчення другої мови дорослою людиною, то видається, що цей процес надто складний для дорослих у порівнянні з дітьми. Отже, необхідно знайти нові підходи до вивчення другої мови на основі сучасних лінгвістичних теорій.

ЛІТЕРАТУРА

1. Aquinas, Thomas (1970) *De Veritate*. Editio Leonina. Available online: <http://www.corpusthomicum.org/qdv02.html>
2. Akmajian, Adrian (2010) *Linguistics: An Introduction to Language and Communication*. Cambridge, MIT Press, 6th ed.
3. Chomsky, Noam (2002) *On Nature and Language*. Cambridge, Cambridge University Press.
4. Chomsky, Noam (1976) *Reflections on Languages*, Pantheon Books, a Division of Random House, New York, 1976.

5. Curd, Patricia (2016) Presocratic Philosophy. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Available online: <https://plato.stanford.edu/archives/win2016/entries/presocratics/>.
6. Deely, John (2001) Four Ages of Understanding. Toronto, University of Toronto Press.
7. Gilson, Etienne (2002) Thomism: the Philosophy of Thomas Aquinas. Toronto, Pontifical Institute of Medieval Studies.
8. Grünbaum, Adolf (1967) Modern Science and Zeno's Paradoxes. Middletown, Wesleyan University Press.
9. Krashen, Stephen (1981) Second Language Acquisition and Second Language Learning. Pergamon Press Inc.
10. Lewiss, David (1969) Convention. Cambridge, Harvard University Press.
11. Palmer, John (2013) Zeno of Elea. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Available online: <https://plato.stanford.edu/archives/spr2017/entries/zeno-elea/>
12. Plato (1997) Cratylus. C. Reeve, Transl. Indianapolis and Cambridge. Hackett.
13. Riegler, Alexander (2017) Building a Science of Experience.
14. Neurophenomenology. Available online: <http://www.univie.ac.at/constructivism/journal/12/2/131.editorial>
15. Scholz, Barbara (2020) Philosophy of Linguistics. The Stanford Encyclopedia of Philosophy. Available online: <https://plato.stanford.edu/archives/sum2020/entries/linguistics/>
16. Sedley, David (2003) Plato's Cratylus. Cambridge, Cambridge University Press.
17. Sorensen, Roy (2003) A Brief History of the Paradox. Oxford, Oxford University Press.

УДК 811=113:378

Сологор І.М., Костенко В.Г.

**Полтавський державний медичний університет,
Полтава, Україна**

ФУНКЦІОНУВАННЯ АД'ЕКТИВОВАНИХ ДІСПРИКМЕТНИКІВ У НІМЕЦЬКІЙ МЕДИЧНІЙ ТЕРМІНОЛОГІЇ

У запропонованому дослідженні розглядається функціонування ад'ективованих дісприкметників теперішнього та минулого часу у німецькій медичній термінології.

Ключові слова: ад'ективація, дісприкметник, німецька мова, медична термінологія.

This paper highlights the functions of adjectivized forms of Participle I and Participle II, and their derivational properties in German medical terminology.

Key words: adjectivation, Participle, German language, medical terminology.

Німецька медична термінологія нині характеризується високим рівнем розвитку та прагненням до якомога найбільшої стандартизації й уніфікації термінів, однак невпинний розвиток медицини постійно породжує значну кількість нових термінів, які потребують подальшого упорядкування й систематизації. Одним із поширених і ефективних способів утворення нових номінацій виступає конверсія [2, 200]. Серед науковців, які досліджували різні аспекти конверсії у німецькій мові, слід назвати роботи Огуя О.Д., Хант Г. О., Павлик О. Б., Dokulil M., Olsen S., Naumann B., Vogel P. M. та ін. Однак, питанню вивчення ад'ективної